

Menn finga nógva sild við gørnum í árunum 1968-70, men tríggrir teirra komu ikki heim aftur til síni kærnu

Carl Rasmussen, *Carl á Hellunum*, var við í sildafiskiskapinum. Ein kendur sjónvarpsvertur stýrir

Tað var eitt sindur tvørligt hjá skipum at sigla út og inn eftir Skála-fjørðinum í 1968, -69 og í 1970.

Tað var sildarok á fjørðinum. Boyur og gørn stóðu allastaðni - frá fjørðarmunnanum og heilt inn á botn.

Síðani kríggið hevði nógv sild verið at fingið á fjørðinum, okkurt ár meira enn annað, men hesi árin í seinna helmingi av sekstiárunum var serliga nógv til av henni.

Hetta bleiv til eina drift hjá mongum manni.

Bátarnir vóru nógvir kring allan fjørðin, sum settu sildagørn.

Tveir bátar úr Kolbeinagjógv vóru við í sildafiskiskapinum: við øðrum var Hans Sofus við sínari manning, við hinum Rasmus saman við versoninum Jóhannes.

Á Strondum royndu nógvir bátar við gørnum. Menninir á Royðutoft sóust fara skúmandi avstað, á sama hátt fóru Otto við Sjógv, Bartal og

Alexander á Fløtunum, Numma og Niclas, Lassi og Martin, Carl uppi á Hellunum, Petur, Jón og Niclas, Jákup Dia og Sofus og nógvir aðrir við.

Sofus Olsen og versonurin Sivard Høj vóru við *Sjóguttanum*.

Vanlig gørn vórðu keypt frá Garnavirkinum á Oyri, har Dahl-menninir ruddu gørn. Frá Olafi Rasmussen á Skála kundu menn keypa tilfar til gørn - so kundu teir gera gørnini til sjálvir. Tað var bíligari. Tá sildatíðin fór at halla, var sildin størri. Tá vóru sokallað hetlandsgørn nýtt, sum høvdu størri meskar, men vóru smærri í ummál. Hesi gørn flutti Sofus Thomsen inn úr Hetlandi.

Chr. Danielsen, *Kristian Tvilling*, royndi eisini við gørnum við báti sínum *Lívðini*.

Olavsøkuaftansmorgun í 1969 fór hann upp úti í Stovugerði og ger seg til reiðar at fara avstað at taka gørnini upp. Henda dagin skuldu 12 ára gamli Jógvan Johansen, seinni Fríðriksson, 12

Hví var so nógv sild á Skálafjørðinum árinum 1967-70?

Petur Steingrund, fiskifrøðingur, dr. Philos:

Mær vitandi eru eingi veiðihagtøl fyri sild á Skálafjørðinum - ella annað talttilfar - so ilt er at gera fiskifrøðiligar kanningar av sildini.

Eg havi tó av egnum áhuga spurt fólk um sild á Skálafjørðinum og hvøvuðsmyndin er hendan:

1) Tað var nógv meira av sild á Skálafjørðinum fyrr í tíðini enn í dag. Eisini var nógv meira av svartfugli til fyrr enn nú (10 ferðir meira fyrr í tíðini).

Orsøkin til niðurgongdina er ókend, men ein kann gita, at tað hevur okkurt við botnin og sildaeggini har at gera. Skálafjørður er ein gáttarfjørður (Saltnesgrynnan) og sjógvurin við botnin hevur summi summur sera lítið av oksygen. Við tað at sildin gýtir egg, sum liggja á botni, kann tað hava ringa ávirkan á sildina. Økt taðing á landi ger sítt til hesa støðu (eg hugsi um taðing millum Fjarða, sum er nærhendis gýtingini inni í Skálabotni).

2) Fleiri sildagongdir vóru inn á fjørðin fyrr í tíðini (1930-70?):

- a) februar-mars: stór várgýtandi sild.
- b) mai-juni: sera stór (summargýtandi?) sild.
- c) juli-august: smærri, summargýtandi sild.

Í dag er eitt sløg av summargýtandi sild, meðan nærum einki er av várgýtandi sild.

Viðvíkjandi sildini 1967-70: Tað er ringt at vita, hví júst hasi árinum vóru so serstøk. Vert er tó at leggja til merkis, at Norðhavssildin (várgýtandi) hvarv í 1967 við Føroyar, og Norðsjóvarsildin (summargýtandi) hvarv umleið 1970. Kanska hava hesar hendingar okkurt við hvørja aðra at gera?

Ein annar móguleiki er, at botnvatnið hevur verið fátækt við oksygeni í 1967-70 og at sildin tí er trongd longur upp í sjógvin og vorðin lættari at fiska, men hetta eru bert gitingar, tí ongar mátingar eru av oksygeni hesi árinum.

ára gamli Kristian Thorleifson og 15 ára gamli Niclas Joensen koma við honum, minnst Kristian aftur á.

Tað var heilt nógvur vindur av landsynningi.

Tá kom gubbi hansara, *Eliesar Gregersen*, niður av loftinum og sigur honum kortanei at fara avstað við trimum hálvvaksum dreingjum í hesum veðrinum, um hann, Eliesar, ikki kom við sjálvur.

Hetta kom at bjarga tveimum toftamommum frá tí vissa deyða.

Teir fimm fóru so avstað.

Teir stímaðu út millum Garðsenda og Tangan og lögdu á ta fyrstu boyuna. Teir drógu, til teir sóu garnið. Har var fult av sild í.

- So hyggi eg suður í fjørðin, sigur Kristian. Tá sá eg ein mann standa á stýrhúsinum á einum báti og veittra. Eg rópti á gubba og dreingirnar og bað teir blaka alt út aftur.

Teir koyrdu fulla ferð á motorin og sigldu

Jógvan (fremst til vinstru) og Kristian (fremst til høgru)

móti bátinum, men tað gekk illa at stíma, tí vindurin var beint ímóti.

Teir komu so til bátin.

Bátin átti Dávur á Kvíggjarheggi á Toftum, men hann var ikki við sjálvur. Við bátinum vóru brøðurnir Niclas og Jan Davidsen, ávikavist 13 og 25 ára gamlir, og ein annar - eitt sindur eldri - toftamaður.

Jan giftist seinni við Randi, dóttir Nikodemus og Rakul Rasmussen uppi á Hellum á Strøndum.

Teir høvdu drigið bátin so fullan, at báturin tók sjógv inn og helt á við tí, til hann sakk.

Hin toftamaðurin og Jan tóku hvør sína boyu

og lupu út úr bátinum á sjógv.

Niclas stóð eftir í bátinum.

-Vit sigldu so inn ímillum menninar og gubbi fekk hálað annan inn, meðan dreingirnir, Jógvan, Kristian og Niclas, hildu fast í hinum. Gubbi fekk so tikið hann inn eisini.

Teir royndu so at koma fram til bátin, men har fleyt alt - bæði boyur, gørn, standarar og annað - í illveðrinum, so teir sluppu ikki so nær.

Báturin sakk.

Teir trokaðu seg so fram, men náddu akkurát ikki at fáa í hondina á Niclasi.

- Eg sá hann í gulum oljuklæðum hvørva sikk-sakk niður í dýpið. Ta sjónina gloymi eg ongantíð, sigur Kristian.

Hann er fullvísur í, at tað var Várharra sjálvur, sum hevði givið Eliesari boð um at koma við teimum henda dagin.

-Var gubbi ikki við tann dagin, varð ongin maður bjargaður, sigur Chr. Danielsen.

Bartal Gregersen, bróðir Eliesar, tók ímóti sild

frá øllum bátunum niðri á Heygsstöð. Har lógu nógv var tunnur. Nakrar mans hevði hann í arbeiði hjá sær umframt hópin av dreingjum og gentum. Tey avhøvdaðu ella stóðu við eini tong og kvørkraðu, saltaðu sild í tunurnar og koyrdu laka í.

Ein av hesum monnum var hin altíð so kurteisligi Jákup Høj, *Jákup á Lag*, sum arbeiddi nógv saman við Bartali. Teir vóru fleiri ár saman á Norðhavinum eisini.

Jákup var gamal sjómaður, taldist millum teir allarbestu við vaðbeinið. Hann sigldi í 15 ár við

Jákup á Lag og Bartal vóru nógv saman. Her situr Jákup á gamalsaldri umgyrdur av sínum kæru

Lassa og í 20 ár við Jákup Andriasi av Glyvrum, sum førði „Columbus”.

-Lassi var grammur at fáa fisk, men Jákup Andrias var ikki mætari, plagdi hann at siga.

Í februar mánaða í 1969 var *Sofus Olsen* farin einsamallur til útróðrar. Sofus var av Toftum og var giftur við Sannu f. Jacobsen úr Kolbeinagjógv. Tey settu búgv niðri í Tróndargerði. Tey fingtu tvey børn: Bina, sum giftist við Sivardi Høj, og Erhard, sum seinni flutti niður til Danmarkar at búgva.

Hetta kvøldið vóru Sivard og Bina farin ein túr oman til Sannu.

Tá sat Sanna púra fyri ongum, tí Sofus var ikki afturkomin.

Tað kavaði av tí allar ringasta.

Esso Søldarfjørð leitaði eftir honum.

Motorurin hjá Sofusi var steðgaður upp og hann var rikin inn á Kaldbaksfjørð, har *Esso Søldarfjørð* kom fram á hann og fekk bjargað honum.

-Eg minnst, at Lassi á Trøðni kom á gátt hjá

Sofus Olsen og Sanna f. Jacobsen giftust 7. november í 1940

mammu og pápa tað kvøldið, sigur Bina. Hann segði við pápa: „Nú fekst tú ein kjans afturat, Sofus!”

Tann nýggja byrjanin fekk ein bráðan enda longu 25. oktober sama ár út fyri Innaru Miðhagarætt millum Skála og Skálafirði .

Sama dag, sum Lítli-Jóhan úti á Trøð fór til gravar.

Sivard Høj

Sivard og Sofus fóru avstað fyrr enn vanligt henda morgunin, 25. oktober, at taka gørnini upp, tí teir ætlaðu sær at fylgja líki. Teir kendu báðir væl Lítla-Jóhan.

Uppi á Lag vaknar *Bina*, kona Sivard, í kamarinum uppi á loftinum árla á morgni. Hon kennir okkurt løgið á sær - ein ekka, sum ikki kann skilmarkast. Hon hevur eina óhugnaliga kenslu av onkrum, sum hon ikki kann greina. Kamarið kennist so trøngt, har er so tungt fyri andanum.

Sanna og Sofus Olsen

Knappliga heldur hon seg hoyra, at onkur kemur upp gjøgnum trappurnar.

Hon heldur seg eisini hoyra onkran rópa í deyðaangist: „Vit koppa, vit koppa!”

Bina er uppskakað. Hon liggur leingi fjálturstungin og vakir, til hon at enda durvar aftur.

Um 7-8 tíðina vaknar hon, tá Sivard kemur inn í kamarið. Hon stökkur upp, tí hon kennir ikki klæðini á manninum. Hann er í einari hvítari skipstroyggju. Hana hevur hann fingið frá Sigvaldi Kristiansen, lækna.

Tað er einki lag á Sivardi. Hann er fámæltur.

-Pápi tín er deyður. Hann druknaði í morgun, sigur hann hugtungur.

8 ára gamla dóttir teirra, Kristianna, kemur inn í kamarið. Hon grætur og grætur. Hon hevur droymt okkurt óhugnaligt.

Tað vóru tungir dagar, svárar løtur, sum komu.

-Mamma tók tað ógvuliga tungt, hon broyttist

Bina og beiggi hennara, Erhard

fullkomiliga, sigur Bina

Sivard tosaði lítið og einki um tað, sum hent var. Hann bar alt inni við seg sjálvan.

Hjá Sivardi Høj var lívið - heilt frá ungum árum av - ikki bara dansur á rósum.

Báturin *Alma* fór av Strøndum um 6-tíðina henda sama morgun.

Við vóru Petur Joensen, sonur hansara Jón, sum tá var 18-ára gamal, og Niclas úti á Trøð.

Keldur: Jón Joensen, Chr. Danielsen, Bina Høj, Hans Sofus Jacobsen, Hans Petur Jacobsen og Andrass Danielsen

Myndir: Myndaáanarar: Lassi Borðoy og Súsanna Hansen, Jón Joensen

Jón Joensen, Jón hjá Almu, fær orðið:

Jón Joensen sigur frá sorgarleikinum úti fyri Innaru Miðhagarætt hin 25 okt. í 1969:

-Okkara bátur var tann einasti, ið fleyt aftaná glaðuna

Tveir bátar sukku, ein koppaði og tveir mans sjólótust

Jón Joensen

Ætlanin hjá okkum kvøldið fyri hendan sorgardagin, 25. oktober, var at seta eitt strekk (*eitt strekk: 4 gørn*) inni í Skálafirði, tí teir høvdu fingið so nógva sild har dagin fyri. Vit sóu onga sild har í ekkoloddinum, so vit sigldu út móti Skipanesi. Har sóu vit eitt sindur og settu tvey strekk har.

Pápi helt, at nú hann segði frá so góðum veðri, skuldu vit seta tvey strekk hinumegin, á Skálalandinum, eisini.

Vit settu ikki so nógv gørn, tí vit vildu vera tíðliga lidnir dagin eftir. Pápi og abbi skuldu fylgja líki.

Sofus og Sivard høvdu eisini sett so fá gørn, tí teir ætlaðu sær eisini til jarðarferðina hjá Lítla-Jóhan.

Orsakað av hesi jarðarferðini avráddu vit tí at fara ein tíma fyrr avstað morgunin eftir.

Vit bundu bátin sum vanligt í bátahylinum. Tá vit vóru á veg til hús, kom Tonny - ella var tað John - og spurdi, um teir kundu lána bátin. Teir skuldu sigla *Morning Star* yvirum, og so skuldu teir nýta bátin hjá okkum til at koma yvir aftur við.

Tá teir komu yvir um aftur, var einki pláss í bátahylinum, so teir lögdu bátin við Lágubrúgv.

Tá vit skuldu fara avstað henda morgunin, 25. oktober, fóru pápi og eg heim eftir tí gamla vegnum. Tá sóu vit, at báturin liggur við Lágubrúgv. Meðan vit bíða eftir abba, Niclasi, stima Sofus og Sivard út úr bátahylinum við „Sjógutta“.

Tað merkiliga var, at tað vóru bara tveir menn, sum brúktu gular oljutroyggjur.

Tað vóru abbi og Sofus.

Í somu løtu, sum „Sjógutti“ sigldi út úr hylinum, sá eg ein mann í gulari troyggju fara oman í bátahylin. Eg segði við pápa, at nú fór abbi oman í bátahylin, tí hann mundi halda, at báturin lá har.

„Far heim eftir honum!“ segði pápi.

Tá eg kom har, sum Pensionistahúsið er í dag, møtti eg abba.

„Tú hevur gjørt skjótt av“, segði eg við hann, „eg sá teg júst fara oman í bátahylin!“

„Eg havi ikki verið í bátahylinum,“ svaraði hann.

Tá vit fóru avstað, var eitt lot av útsynningi.

Eg stýrði inneftir. Tá vit komu til Ytra Skála, fór vindurin at vaksa og eg sá eina lítla glaðu koma undan kirkjuni. Sjógvurin var eisini hvítnaður.

Í lýsingini um 7-tíðina vóru vit komnir inn til gørnini.

Ein slupp, *Fimm Systrar*, lá fyri akker longur úti. Har vóru vit komnir fram á ein bát hjá einum manni av Oyri, sum æt Ingolf Andreassen. Teir høvdu fingið um skrúvuna. Vit høvdu ein sterkan ljóskastara, so vit lögdu okkum tætt inn ímóti teimum og lýstu.

Tá sá Ingolf, at tað var ein kjøtpylsa, sum

var komin um skrávuna.

Tað vísti seg, at fleiri strekk vóru samanrikin.

Vit sigldu so inneftir upp við gørnunum.

Nú vóru trýggir aðrir bátar eisini komnir. Carl Juel Christiansen og Erling Berg á Skála vóru har við seksæringinum „Búgvánum“. Hans Olsen (Vík-Hans) og versonurin Pól Petersen á Skála vóru eisini komnir fram.

Tann triði báturinn var „Sjóguttin“ við Sofusi og Sivardi.

Vit sigldu so „uppum“ gørnini og vendu so úteftir aftur.

Tá tók ein glaða seg upp inni á sandinum og áðrenn nakar vardi, var hon yvir okkum.

Eg sat inni í stýrihúsinum, tá glaðan tók seg upp.

Eg rópti á pápa: „Tak undan, tí her verður galið!“

Har stóð alt í einum roki, kraftin var øgilig. Glaðan var so ógvislig, at tað er púra vónleyst at seta orð á. Eg fekk ikki anda so leingi, sum hon stóð við.

Vit sigldu *undan* hesi glaðu – tað bjargaði okkum. Hinir bátarnir sigldu *ímóti* henni.

Tá glaðan hasaði av, bað pápi okkum taka bjargingarvestarnar fram. Vit høvdu fýra. Eg leyp so fram til abba við teimum.

Vit komu so til tann fyrsta bátin, sum var „Búgvinn“. Tað sá út, sum hann fleyt, men hann var fullur í sjógvi. Vit mettu, at báturinn kundi flóta og at tað var størri tørvur á okkum longur úti.

So komu vit til bátin hjá Pól og Vík-Hans. Báturinn var koppaður, men báðir mennirnir vóru komnir á kjøl. Vit lögdu okkum tætt inn til teir.

Vit ætlaðu at geva teimum bjargingarvestar, so teir kundu klára seg, meðan vit fóru út eftir Sofusi og Sivardi.

Tann báturinn sást ikki, hann var horvin.

Tann fyrsti maðurin, vit komu til, var Pól. Hann hekk har afturi. Hann tók bjargingarvestin. Tá eg tveitti ein vest til Vík-Hans, leyp hann yvir í bátin hjá okkum. Vit tóku hann so inn. Tá Pól sá hetta, slepti hann bjargingarvestinum. Hann leyp so eisini, men

tá vóru vit ríknir nakað frá. Hann gleið, tá hann setti av.

Vit blakaðu honum eina boyu við einum standara í, men hann tók ikki í standaran og sakk.

Vit sóu hann ongantíð aftur.

So skundaðu vit okkum út til Sofus og Sivard.

„Sjógutti“ var sokkin.

Sivard lá á sjónum og helt sær í eini ár. Vit tóku hann inn. Sofus fleyt, men har var einki lív. Tað var hettan, sum helt honum uppi.

Nú var báturinn hjá Ingolfi komin. Teir fóru til „Búgván“ og komu har í síðstu løtu. Tá teir høvdu fingið báðar menninar inn, sakk báturinn.

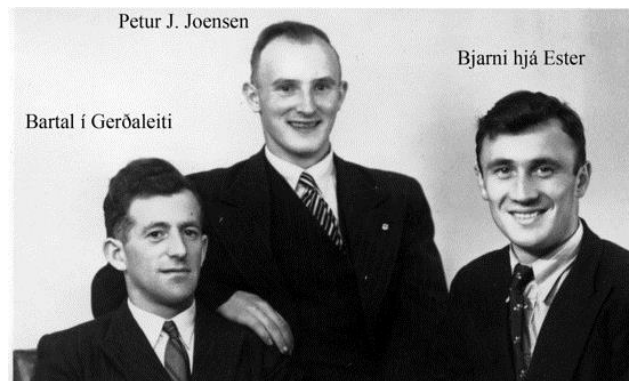
Vit fingið Sofus inn í bátin og settu fulla ferð út á Skála, so hann kundi koma undir læknahond sum skjótast. Tá høvdu vit fingið okkurt um skrávuna, so báturinn sigldi ikki so skjótt, sum hann átti.

Jógvan hjá Torvaldi var tá komin inn í bátin hjá okkum. Hann arbeiddi uppá Sofus alla tíðina, meðan vit sigldu.

Ein bilur stóð klárur á bryggjuni at koyra Sofus til lækna, men har var einki at gera. Sofus var deyður.

„Sjógutti“ er við glaðuni lyftir upp eftir øðrum endanum.

Hildið verður, at Sofus hevur ligið undir, tá báturinn er komin niðuraftur. Annars hevði hann kunna hildið sær uppi, tí hann var góður svimjari.

Petur Johannes Joensen var saman við Niclasi og soni sínum, Jón, staddur mitt í glaðuni við báti sínum *Almu*